

si je kot zagovornik tega ministerstva v državnem zboru že zaslužil parlamentarne ostroge z redi in visokimi službami.

Národopisne stvari.

Lileki in Minalila.

Spisal Davorin Trstenjak.

Slovenci celjske okolice, ktere prebivalci unkraj Boča imenujejo Krajnce — Krajncane, Slovence v Halozah in na dravskem polji pod Ptujem imajo za Lileke.

Lilek v slovenščini znači „mergus, popek, pondurek“ — tiča, ki ga Nemec imenuje Taucher, Tauchente. V staroslovenščini pomenja lilek, lelek, ciconia, štrk, Storch, v srbščini in hrvaščini lilek, liljak, vespertilio, notoper, Fledermaus; tudi Haložani imenujejo šišmiš ali netopira lilek. To poimenovanje so iz slovanščine tudi prišla v rumunščino, skipetarščino in novogrščino. V češčini je lelek, ardea, Storch, poljski lelek: aluco, Nachtvogel, litovski lélis, caprimulgus europeus, kozodoj — stanovitna tica, ktera se podnevi ne vidi, temoč le ponoči dojde in kože pozezne, podojí, kakor Litovci verujejo.

Prvotni pomen korenike: lal, lel, lil znači volitare, sém in tjé letati, flattern, in iz tega pomena so se izobrazili pomeni: ludere, lascivire, exhilarare, voluptate frui, sanskrit: lal, lil v ravno omenjenih pomenih, lalita, amoenus, gratus, pulcher, lalitám, pulchre belle, suaviter, lilâ, ludus praesertim amore captarum foeminarum, srbski lile, schmeicheln, „lile mile“, schmeicheln in streicheln, blanditiae, slov. lila, Kinderpuppe, lilati, igrati se, gurati se, gugljati se, hrvaški lila, icuncula, agucula, planguncula, pupula. Iz pomenov titranja, igranja so se izobrazila poimenovanja za svit, žar, zato v litovščini: Lelus, solnce, lelus, illustris v naslovu, primeri nemški Erlaucht, Durchlaucht, svitli gospod.

To mitično božanstvo so tudi poznali Srbi, kar pričuje refrén narodnih pesem „Lele mene“!

Zakaj celjski Krajncani imenujejo Haložane lileke, je li zaradi lilajočega (flatrnd) oblačila, ker nosijo brguše in srakico čez brguše, meténe (plašče) ali zaradi bistrejšega obnašanja in gibanja, bistreje hoje ali viših vratov, nego jih imajo tršati, čokasti in stisnjeni Kranjčani? Ali meri to psanovanje (derisus) na nečisto pleme, ker dokazov imamo dovolj, da so Haložani in zagorski Hrvati se mešali z Obri (Avari), tedaj lileki = netoperi, ki niso niti tiči, niti miši?

Ali je to psanovanje nastalo, kakor je najdemo v starosrbski knjigi, v kateri se Frank veli — lev, Dalmatin — orel, Saracin — veper, Turčin — zmija, Armenec — kušcer, Indijanin — golob, Sirjanin — riba, Tatarin — zagar (canis venaticus), Kumanec — pardos (Panther), Rusin — vidra, Litvan — tur, Bolgarin — bik, Vlah — kotka (mačka), Srbín — volk, Sasin (Saks) — pastuh (žrebec), Nemec — sraka, Hebrejec — jazbec, Arbanec (Škipetarec) — breber, Egipčanin — kozel, Čerkez — bivol, Persjanin — žerjav ali vran, Grk — lisica, Hrvat — aspida (kača) ali sova, Čeh — norec (Taucher, mergus). Tedaj bi Haložani in dolnji dravski Poljanci imeli enaki priimek s Čehi, in res te živali prav izvrstno karakterizujejo vsako pleme.

Imé Lilek me napotuje na osebno žensko imé Minalilla, ktero se bere na rimskem spomeniku, najdenem pri sv. Martinu na Pohorji nad Slov. Bistrico.

Že sem v obširnem spisu, objavljenem v letopisu Matice slovenske za l. 1870. omenil običajev na onem

spomeniku, kateri predstavljajo boga solnčnega kot godca*) nebeškega. Na tem spomeniku stoji imé: Landino. Tudi pri starih Čehih je bilo imé osebno: Land (Regest. Bohem. 1231, 363.) navadno. V sansk. pomenja: lad, in land, ludere, jocari, garire, amare, desiderare, v srbščini: landati, garire, jocando, ludendo obambulare, landav, garrulus, toraj enaki pomen. Kjer je godba, ondi je šaljenje, ljubičkanje, obhajanje, skakanje, plesanje; Landino — Lando je toraj jocans, lubens, gariens, saltans itd. To imé je toraj v nekakošni mitični zavezi biti moglo z bogom godbe. Pa tudi imé Minalila se odnaša na igranje, guranje, gugljanje, letanje sem in tje, landanje, laskanje, ljubičkanje, ker vse te pomene ima korenika lil. Kaj pa znači: mina?

To imé je že razložil učeni ruski pisatelj Potebnja.***) On pravi, da mina, minka znači v prvotnem pomenu mala v drugotnem mila, kajti, kar je malo, tudi je milo, ljubeznjivo, primeri nemški: „was klein ist, ist lieb, herzig“. Mina lila je toraj: mala ali mila Lila, ali se Lila povzame v pomenu „Pupe“, pupa, Töchterlein, ljubeznjiva hčerka, ali v pomenu „Kinderpupe“, Kinderdöcke. Saj še sedaj imenuje Slovenec ljubeznjivo svojo malo hčerko: liliko. Mina je po Potebnji iz: МѢНЖ, litovski: minu, in izvirno znači: mēti, drobiti, na malo, drobno napraviti; iz tega je slov. min-cen, mali, kakor latinski: minor iz: minuo.

Mina lila je toraj drobna, mala ali mila lila „das kleine, liebe, herzige Puppchen, Töchterlein“. Tudi v staroruskih spisih najdeš osebna imena: Mino, Minja, Minuš, Minčo, in Rusi rabijo, kakor sem že rekel, besedo: minka v pomenu: mila ženka.***)

Na tem spomeniku je še drugo prav slovensko ime: Stolata. V staroruskih spisih in tudi v staročeských najdeš imena: Stolma, Stola, Stolmir, krajna imena: Stolin, Stolani, Stolmēr, bodi-si iz: stol, staroslov. thronus, ali pa iz: stolia φάτρομα, lacunar, kar vse znači: ausgehöhlter, hölzerner Trog, Krippe, getäfelte Decke, Fach an einer Felderdecke, Vertäfelung eines Gemaches. Iz stolia so Nemci vzeli svoj „Stollen“, ein getäfeltes Gemach, getäfelte Grube, ker jame podpirajo, oblagajo z deskami, trami, lemezi, gredami (trabibus).

Sufiks ata najdeš v imenih: Slavata, Kojata, Kubata, Bosata, Bonjata (slednje pogostem tudi na noriških spomenikih), Božata itd. Rodbin z imenom Stolar, je še sedaj več na Pohorji, tudi v čadramski fari, dalje tudi: Stolatniki.

Národno blagó.

Prislovice in reki iz Istre.

Zapisal J. Volčič.

Čisto čelo (pošten človek) more priti do carovega stola, a nečisto ne more ni do dvora.

*) Nedavno sta se v podlistku graške „Tagespošte“ kavalasala profesor Winter in župnik Knabl o pomenu tega in ptujskega spomenika. Winter hoče na njem najti krščanske nazore — Kristusa, Knabl govori o nekakošni „Orpheussonne“. Winter se boji, da utegnejo si Slovenci ta velikanski steber osvojiti, kakor si osvojujejo koroški vojvodski stol. Že so si ga osvojili, in g. Dav. Trstenjak v tem članku je prinesel nove dokaze, da so te spomenike postavili Noričani, ki so bili Slovenci. Vred.

**) Potebnja „O mythič. značenji, Moskva“, 1865. stran 41. 45. Pis.

***)) Osebno žensko imé: Lila navaja Moroškin „Imenoslov. str. 111.“ Liljana se bere v srbsk. spom. 14. 70. 170.